

Metin Temelli Bir Gramer Analizi: Vicente Cantarino'nun Syntax of Modern Arabic Prose Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme

A Text-Based Grammatical Analysis of Vicente Cantarino's Syntax of Modern Arabic Prose

Hüseyin YAZICI*

*Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Arapça Öğretmenliği Programı, İstanbul, Türkiye.

E-mail: hyazici@fsm.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-2480-2572>

Corresponding Author/Sorumlu Yazar:

Hüseyin YAZICI,
Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Arapça Öğretmenliği Programı, İstanbul, Türkiye.

Submission/Başvuru:

31 Ocak/January 2026

Acceptance/Kabul:

16 Mayıs/May 2026

Citation/Atf:

YAZICI, Hüseyin. "Metin Temelli Bir Gramer Analizi: Vicente Cantarino'nun Syntax of Modern Arabic Prose Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme." *Istanbul Journal of Arabic Studies (ISTANBULJAS)* 9, no. 1 (2026): 63-84.

Öz

Çağdaş Arap nesrinin sözdizimsel yapısı, dilbilimsel çözümlenmeler ve yabancı dil olarak Arapça öğretimi bakımından önemli bir inceleme alanı teşkil etmektedir. Buna rağmen, modern edebî metinleri önceleyen sözdizimsel incelemelerin yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu çerçevede Vicente Cantarino'nun *Syntax of Modern Arabic Prose* (Modern Arap Nesrinin Sözdizimi) adlı eseri, modern Arap nesrini merkeze alan yaklaşımıyla döneminde önemli bir yaklaşım ortaya koymuştur. Bu çalışmada, Vicente Cantarino'nun söz konusu üç ciltlik eserinde benimsediği sentaktik yaklaşım incelenmiştir. Eserin, modern Arap nesrinin sözdizimsel yapısını sistematik biçimde tahlil etmesinin yanı sıra Arapçanın yabancı dil olarak öğretiminde kullanılabilecek önemli bir kaynak niteliğine sahip olması, bu makalenin ele alınmasının esas gerekçesini oluşturmuştur. Çalışmanın amacı, *Syntax of Modern Arabic Prose*'nin Arapçanın öğretimine ayrıca edebî metinlerin tahliline sağlayacağı katkıları ortaya koymaktır. Bu doğrultuda eser, nitel araştırma yöntemi çerçevesinde betimleyici ve yorumlayıcı bir yaklaşımla incelenmiş; seçilen örneklerdeki edebî zenginlik dilbilimsel bir yaklaşım çerçevesinde ele alınmıştır. Buna ek olarak söz konusu eserdeki örneklerin seçimi, kullanım sıklığı ve bağlamsal fonksiyonları göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Yazarın çalışmasında yeterli sayıda örnek cümle kullandığı ve bu örnekleri modern edebî eserlerden derlediği görülmüştür. Vicente Cantarino, özellikle klasik Arapçaya dair derlemelerin mevcudiyetine rağmen çağdaş edebî dilin yeterince temsil edilmediğini ya da edilemediğini vurgulayarak modern edebî metinlere yönelmiştir. Araştırma sonucunda Cantarino'nun klasik kalıpları aşarak dilbilimde, eğitimde ve metin çözümlemesinde önemli bir kavram olarak kabul görmüş anlam merkezli ve bağlam odaklı bir sentaks yaklaşımı geliştirdiği anlaşılmıştır. Elde edilen bulgular; bu yaklaşımın modern Arap nesrindeki yapısal özelliklerin

anlaşılmasına katkı sağladığını ve bu yapıların öğretim aşamalarına nasıl uyarlanabileceğine dair somut katkılar sunduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Arap Sentaksı, Vicente Cantarino, Dil Bilimsel Yaklaşım.

Abstract

The syntactical structure of the modern Arabic prose is a significant investigation area with respect to linguistic analysis and teaching Arabic as a foreign language. However, it is seen that syntactical examinations that prioritize modern literary texts are not sufficient. Within this frame Vicente Cantarino's work, *Syntax of Modern Arabic Prose* which focuses on modern Arabic prose is an important work of its era. In this study, the syntactic approach of Vicente Cantarino's three-volume work is examined. The fact that the aforementioned work, as well as analyzing the syntactical structure of the Arabic prose, constitutes an important resource that can be used in teaching Arabic as a foreign language has served as the main reason behind the examining of this article. The purpose of this study is to present the contribution of *Syntax of Modern Arabic Prose* to teaching of Arabic as well as analysis of the literary texts. The mentioned three-volume work is reviewed and the literary richness in the selected material is examined linguistically. It is seen that the author used a sufficient number of sample sentences in his work and that these samples are compiled from the modern literary works. Vicente Cantarino oriented himself to the modern literary texts emphasizing that the compilations related to the classical Arabic language do not or may not sufficiently represent the modern literary language. As a result of the study it is understood that Cantarino went beyond the classical structures and developed semantic-centered and context-focused syntactic approach which is accepted as an important concept in linguistics education and text analysis. The findings of this study which are prepared by a qualitative and interpretative analysis; reveal that the work facilitated the understanding of the structural features in the modern Arabic prose and presented solid contributions on how such structures can be adopted to the stages of teaching.

Keywords: Arabic Syntax, Vicente Cantarino, Linguistic Approach.

Extended Abstract

This article examines Vicente Cantarino's three-volume work *Syntax of Modern Arabic Prose* with the aim of evaluating its methodological framework, analytical scope, and contribution to modern Arabic syntax studies. My central argument is that Cantarino's work represents a decisive shift away from rule-centered classical grammar toward a descriptive, meaning-oriented, and context-sensitive approach grounded in authentic literary texts. By systematically analyzing syntactic structures as they occur in modern Arabic prose, Cantarino establishes a model that bridges linguistic theory, pedagogy, and literary analysis.

The study is based on a qualitative and interpretive examination of all three volumes of *Syntax of Modern Arabic Prose*. Rather than treating syntax as a closed system of prescriptive rules, Cantarino approaches it as a dynamic structure shaped by meaning, context, and communicative purpose. The corpus used in the work consists of approximately 13,000 sentences drawn from modern Arabic literary prose, including novels, short stories, plays, travel writing, and political and social texts dating mainly from the late nineteenth to the mid-twentieth century. This broad textual base enables a systematic observation of syntactic patterns as they function in living language rather than in artificially constructed examples.

One of the principal findings of this study is that Cantarino consciously rejects the normative framework of traditional Arabic grammar. He does not attempt to

judge syntactic forms as “correct” or “incorrect,” nor does he subordinate modern usage to medieval grammatical categories. Instead, he adopts a descriptive methodology that prioritizes how meaning is constructed in actual texts. Syntax, in this view, is inseparable from semantics and discourse context. Sentence structures are analyzed not only in terms of form but also in relation to their rhetorical function, stylistic effect, and communicative role within a given text.

The first volume of Cantarino’s work focuses on basic sentence structures in modern Arabic prose, including nominal and verbal sentences, negation, interrogation, and word order variation. The analysis demonstrates that even these seemingly elementary structures display significant flexibility when examined in authentic literary contexts. A key finding here is that word order shifts are often motivated by emphasis, thematic focus, or stylistic rhythm rather than by rigid grammatical constraints. This observation challenges the explanatory limits of classical *nahw* and highlights the need for a functional approach to syntax.

The second volume expands the analysis to include sentence extensions and modifiers, such as adjectives, adverbs, comparative constructions, and numerical expressions. Cantarino shows that these elements play a central role in shaping meaning and stylistic nuance in modern prose. Rather than treating modifiers as peripheral additions, he demonstrates how they function as integral components of semantic structure. The findings indicate that modern Arabic prose relies heavily on syntactic expansion to achieve precision, emphasis, and expressive depth, a feature that is often underrepresented in traditional grammar manuals.

The third volume is devoted to complex and compound sentence structures, including coordination, subordination, conditional clauses, causal relations, and purpose constructions. One of the most significant conclusions drawn from this analysis is that syntactic cohesion in modern Arabic prose is achieved through a sophisticated interplay of grammatical connectors, semantic relations, and discourse strategies. Cantarino’s treatment of conjunctions and clause relations shows that these elements serve not only grammatical but also rhetorical and narrative functions, contributing to textual coherence and stylistic flow.

From a methodological perspective, the study finds that Cantarino’s work exemplifies a text-based, inductive approach to grammatical analysis. Generalizations are derived from observed usage rather than imposed a priori. This approach aligns his work with modern linguistic trends that emphasize corpus-based observation, even though the term “corpus linguistics” was not yet fully institutionalized at the time of his writing. While later scholars have criticized the work for excluding journalistic and media language, this limitation appears to be a deliberate methodological choice rather than an oversight. Cantarino explicitly prioritizes literary prose as the most representative medium for observing the expressive capacities of written Arabic.

In conclusion, this article finds that *Syntax of Modern Arabic Prose* constitutes a foundational contribution to the study of modern Arabic syntax. Its descriptive, meaning-centered, and context-aware methodology offers a viable alternative to traditional rule-based grammar and provides valuable tools for both linguistic research and language pedagogy. Despite certain limitations in corpus scope, the work remains pioneering in its systematic documentation of syntactic usage in modern Arabic literary texts. Cantarino's approach continues to hold relevance for contemporary studies of Arabic syntax, text analysis, and foreign language instruction, and it stands as a model for future descriptive grammar research grounded in authentic textual data.

Metin Temelli Bir Gramer Analizi: Vicente Cantarino'nun *Syntax of Modern Arabic Prose* Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme

GİRİŞ

Modern Arapçanın söz dizimini metin merkezli ve işlevsel bir yaklaşımla kaleme almış eserler arasında Vicente Cantarino'nun *Syntax of Modern Arabic Prose* adlı eserinin önemli bir yere sahip olduğu bir hakikattir. Vicente Cantarino Perez, 1925 yılında İspanya'nın Lérida kentinde dünyaya gelmiştir.¹ Zorlu bir dönem olan İspanya İç Savaşı sırasında Valencia'da büyümüştür. Mezun olduktan sonra eğitime Roma'da devam etmiş ve 1948 yılında Papalık Gregor Üniversitesi'nde felsefe ve teoloji alanlarında iki yüksek lisans tezi kaleme almıştır. 1952 yılında Münih'e taşınarak Ludwig-Maximilians Üniversitesi bünyesinde okutmanlık yapmış; Orta Çağ felsefesi, teolojisi ve Arap düşüncesi üzerine çalışmalarını sürdürmüştür. Bu süreçte ünlü Oryantalist Profesör Dr. Anton Spittaler'in² öğrencisi olmuştur. Aramicenin hayatta kalma sürecini araştırmak; Hristiyanlık, Yahudilik ve İslam üzerine çalışmalar yürütmek amacıyla Orta Doğu'da, özellikle Suriye ve Filistin'de geniş çaplı seyahatlerde bulunmuştur.

Franco Rejimi (1939–1975) altındaki İspanya'ya dönmeme kararı alan Cantarino, 1959 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde North Carolina Üniversitesinde Arapça ve İspanyolca dersleri vermek üzere görev almıştır. 1965 yılında Indiana'nın Bloomington kentine taşınarak Indiana Üniversitesinde İspanyolca ve Yakın Doğu Çalışmaları alanında profesör olmuştur.

1969 yılında Austin'deki Teksas Üniversitesinde profesörlük görevine başlamış ve burada 17 yıl boyunca akademik görevine devam etmiştir. Vicente Cantarino, 1985 yılında akademik kariyerine Ohio State Üniversitesi'nde devam etmek üzere Columbus kentine taşınmış ve emekli olana kadar orada kalmıştır. 2013 yılında ise emekliliğinin ardından Austin'e yerleşmiştir. Cantarino, İspano-Arap çalışmaları, dil bilim, felsefe ve İspanyol uygarlığı ve kültürü üzerine birçok kitap ve makale kaleme almıştır. Akademik kariyerinin ilk yıllarında daha çok İspano-Arap felsefesi, edebiyatı, Arapça söz dizimi ve nesir üzerine yoğunlaşmıştır. Ana dili İspanyolcanın yanı sıra İngilizce, İtalyanca, Almanca, Fransızca, Latince, Klasik Yunanca, İbranice, Aramice ve Arapça dillerine de vâkıftır. Kariyeri boyunca pek çok ulusal ve uluslararası konferansta sunum yapmış ve birçok Amerikan ve Avrupa üniversitesinde misafir profesör olarak görev almıştır.

Cantarino'nun 1981 yılında yayımlanan *Civilización y Cultura de España* adlı kitabı, 25 yılı aşkın süredir İspanyol uygarlığı ve kültürünü tanıtmak için temel bir kaynak olarak kabul edilmiştir. Kitap, siyasi, toplumsal, ekonomik ve dinî tarih

¹ Hayatı hakkındaki bilgi için bkz. "Vicente Cantarino," erişim 4 Ekim 2025, <https://sppo.osu.edu/people/cantarino.1>

² Anton Spitaler (1910-2003), Almanya doğumlu önemli bir orientalist ve semitik filologdur. Bkz. "Anton Spitaler," erişim 19 Haziran 2025, https://de.wikipedia.org/wiki/Anton_Spitaler

çerçevesinde İspanya'nın uygarlığını ve sürekli değişen kültürünü kronolojik bir yaklaşımla sunmaktadır.³

Cantarino, 7 Ağustos 2017 tarihinde Texas eyaletinin Austin kentinde hayata veda etmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısında İspanya'nın ve genel anlamda Batı'nın en etkili Arap dili ve edebiyatı uzmanlarından biri olarak kabul edilmektedir. Arap dili ve edebiyatı, modern Arap dili, Arap düşüncesi, modern Arap nesri (özellikle 19. ve 20. yüzyıl), retorik, dil yapısı (söz dizimi), Arap Rönesans'ı, çağdaş Arap edebiyatında toplumsal eleştiri ilgilendiği alanlardır. Burada sunduğumuz biyografik ve akademik arka plan, makalenin sorunsalını ve amacını ortaya koymada önemli bir zemin teşkil etmektedir.

Çalışmamızın temel problemi, modern Arapçanın sözdizimsel yapısının klasik gramer kurallarıyla yeterince ele alınıp açıklanamaması ve bunun dil öğretiminin yanı sıra metin çözümlemeleri açısından da çeşitli sınırlılıklar meydana getirmesidir. Bu çerçevede çalışmanın amacı, Vicente Cantarino'nun *Syntax of Modern Arabic Prose* adlı eserindeki yaklaşımı inceleyerek modern Arap dili sentaksına sağladığı katkıları ortaya koymaktır.

Bu makalede, Cantarino'nun yaklaşımı klasik Arap gramerinden hangi açılardan farklılık göstermektedir? Bu yaklaşımın Arapçanın yabancı dil olarak öğretimine sağladığı katkılar var mıdır? Ayrıca metin temelli ve bağlam odaklı çözümleme yöntemi, Arapça öğretiminde nasıl tatbik edilebilir? gibi sorulara cevap aranmıştır. Bu doğrultuda çalışmada nitel araştırma yöntemi izlenmiş, eser yorumlayıcı ve betimleyici bir perspektifle incelenmiştir.

Yazarın çok dilli oluşu ve modern edebî metinlere ağırlık vermesi; onu, pedagojik ve filolojik bakımdan klasik gramer kitaplarını sorgulayan bir yere taşımıştır. Dolayısıyla Cantarino'nun çalışmasını doğru tespit edebilmek amacıyla klasik Arap gramerinin modernleşme sürecinde ortaya çıkan başlıca yönelimlerinden bahsetmek faydalı olacaktır.

1. Yirminci Asırda Arap Nahvinin Modernleşme Süreci

Üzerinde çalıştığımız konuda yapılan önceki çalışmalara bakıldığında, Arap nahvinin modernleştirilmesinin yanı sıra kolaylaştırılması ve pedagojik boyutuna dair *Syntax of Modern Arabic Prose* kadar olmasa da bazı araştırmaların ele alındığı görülmektedir. Ancak bu çalışmaların büyük bir bölümü ya klasik nahiv geleneğine dayanmakta ya da modern Arapçayı istenilen düzeyde ele alamamaktadır. Bu bağlamda, Vicente Cantarino'nun adı geçen eseri, modern Arap nesrini merkeze alarak zengin bir metin derlemine dayanması ayrıca anlam ile bağlamı esas alan betimleyici perspektifiyle söz konusu çalışmalardan farklılıklar arz etmektedir. Bu yaklaşımın ortaya çıkışı, Arap nahvinin çağdaş dönemde geçirdiği yapısal ve pedagojik gelişim çerçevesinde ele alınmalıdır.

³ 1999 baskısından itibaren, kitap disk ve özel bir web sitesiyle desteklenerek öğrencilere daha zengin bir kültürel öğrenme deneyimi sunmuştur.

Bu bağlamda, söz konusu yaklaşımın daha iyi kavranabilmesi amacıyla Arap gramerinin modernleşme sürecinden kısaca bahsetmek faydalı olacaktır:

Arap dilinde geleneksel nahiv sistemi, asırlarca önemini muhafaza etmiş⁴; özellikle dinî metinlerin çözümünde vazgeçilmez bir kaynak olarak değerini korumuştur. Ancak Batı'nın her alanda baş döndürücü gelişmeler kaydettiği modern dönemde geleneksel gramer; hem dili öğrenenler hem de dili öğretenler tarafından bazı eleştirilere tabi tutulmaya başlanmıştır.⁵ Klasik nahiv anlayışının dilin işlevsel boyutunu ihmal ettiği ve özellikle pedagojik açıdan dil öğretimine olumsuz etki yarattığı düşüncesi gittikçe yoğunluk kazanmıştır. Modern dönemde Arap dil bilimcileri, başlangıçta tam donanımlı olmasalar da Batı'daki yapısalçı/dönüşümsel kuramları⁶ ayrıca pedagojik ihtiyaçları dikkate alarak Arap gramerinin yeniden şekillendirilmesinin elzem olduğu düşüncesinin üzerinde önemle durmuşlardır. Noam Chomsky'nin (1928-) dönüşümsel üretimsel dil bilgisi kuramının⁷, Arap dil bilimciler üzerinde büyük etki bıraktığı inkâr edilemez. Diğer taraftan Zellig Harris (ö. 1992) ve Amerikan yapısalcılığı da Arap dilcilerini etkileyen unsurlardan biri olmuştur. Dağılımsal çözümlene yaklaşımı⁸, geleneksel Arapça kategorilendirmelere alternatif bağlamsal çözümlenmeler üretmek amacıyla Arap dil bilimciler tarafından uyarlanmaya çalışılmıştır. Altyapı bu şekilde oluşturulduktan sonra geleneksel gramer kuramlarının sınırları ötesine geçmeye çalışan eğitimci ve dil bilimci birçok şahsiyet ortaya çıkmıştır. Bunların bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:⁹

İbrâhîm Mustafa (ö. 1962), *İhyâu'n-Nahv* (1938) adlı çalışmasında Arap nahvindeki felsefî yönü tamamen terk etmeyi önermiştir. O, özellikle klasik nahvin bel kemiği sayılan “âmil nazariyesini” iptal ederek kuralları dilin doğal kullanımını

⁴ Me'mûn Süleymân Muhammed el-Ğenâm, “Vâki' u'n-nahvi'l-'Arabî fi dav'-i muhâvelâti tecdîdihî fi'l-'asri'l-hadis” (Doktora tezi, Câmî' atü'l-İmârâti'l-'Arabiyyeti'l-Müttehide, 2020).

⁵ Ahmet Altun, “Arapça Öğretiminde Gramerin Yeri ve Bu Konuda Yapılan Kolaylaştırma Çabaları,” *Aydın Arapça Araştırmaları Dergisi* 6, no. 1 (2024): 31-56; Cüneyt Maral, “Arap Gramerinin Kolaylaştırılması Bağlamında Yenilikçi Hareketleri ve Arapça Eğitimindeki Yeri,” *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi* 12, no. 3 (2020): 1027-1034.

⁶ Yapısalçı kuram; dil, edebiyat, kültür, mitoloji gibi alanlardaki olguları, onların altında yatan düzenli sistemleri (yapıları) inceleyerek anlamaya çalışan bir yaklaşımdır. Yani, bireysel olaylardan çok bu olayların oluşturduğu ilişkiler ağı önemlidir.

⁷ Üretici dönüşümsel dil bilgisi, kişinin ana dilinde konuştuğu esnada gösterdiği yeteneği kodlamak, tasarlamak ve anlamlandırmak maksadıyla kullanılır. Kuram, dilde görünen yapılar kadar görünmeyen ve kısaltılan dilsel içeriğe de önem verilmesini salık verir. Böylelikle yüzey yapı ve derin yapı kavramları ortaya çıkar. Bkz. “Üretici Dönüşümsel Dil Bilgisi ve Chomsky,” erişim 4 Ağustos 2025, <https://simitcay.com/2021/09/30/uretici-donusumsel-dil-bilgisi/>

⁸ “Dağılımsal çözümlene, “değiştirme” ve “dönüştürüm” modellerini temel alarak kurgulanacak olan sözlü ve yazılı yapısal alıştırmaların doğmasına da öncülük eder. Yapısal alıştırmalarla, öncelikle öğrencinin “uyaruna dilsel tepkisini en doğal biçim ve sürece yaklaştırması amaçlanır. Bir başka deyişle dilbilgisi kurallarını, dolaylı ve edilgen bir biçimde değil, doğrudan ve etkin kullanımlarıyla aktarmak söz konusudur.” Bkz. Erdoğan Kartal, “Bilişim-İletişim Teknolojileri ve Dil Öğretim Endüstrisi,” *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* XVIII, no. 2 (2005): 387.

⁹ Abdullah b. Abdurrahîm Useylân, “Vakfât ma'a cuhûdi'l-bâhisîn ve'd-dârisîn fi tecdîdi'n-nahv ve teysirihî kadîmen ve hadîsen,” *Mecelletü mecma'i'l-luğati'l-arabiyye bi'l-Kâhira*, no. 142 (November 2018 / Rabî'u'l-evvel 1440): 19–33; Trâd Enver, “Mevkîfu 'Abdirrahman Eyyûb mine'd-dersi'n-nahvî: Dirâse nakdiyye tahtîliyye,” *Mecelletü Luğati'l-Kelâm* 6, no. 2 (2020): 47–60.

temelinde açıklamayı teklif etmiş ve böylece nahiv teorisine daha sade ve işlevsel bir çerçeve kazandırmaya çalışmıştır.¹⁰ Tâhâ Hüseyin esere yazmış olduğu mukaddimede şu ifadelere de yer vermiştir:

“Ben İhyâu'n-nahv'i iki yönlü tasavvur ediyorum: Birincisi, gramer bilginlerinin nahvi modern akla yaklaşturmalarıdır; böylece çağdaş insan onu anlayabilsin, kavrayabilsin, zihninde şekillendirebilsin, düşündüğünde fikrinde, konuştuğunda dilinde, yazdığına da kaleminde doğal biçimde akıp gidebilsin. İkincisi ise, gramerin içinde öyle bir güç yayılsın ki; bu güç, gramer dersini, onun meselelerinin tartışılmasını, temel ilke ve ayrıntılarla ilgili münakaşaları insanlara sevdirecek bir kuvvet olsun. Böylece insanlar, onu uzun süre ihmal ettikten sonra, yeniden onunla ilgilenmek, ondan yüz çevirdikten sonra da onun derinliklerine dalmak zorunda kalsınlar.”¹¹

Diğer taraftan Ali el-Cârim (ö.1949) ve Mustafa Emîn modern Arap grameri öğretiminin ezbercilikten uzak bir anlayışla ele alınmasını savunmuşlar¹²; özellikle Ali el-Cârim, öğrenciyi önceleyen bir nahiv eğitimi önererek geleneksel anlayışın karşısında durmuştur. Mustafa Emin ise gramerin öğretilmesinde hem yöntem açısından sadelik hem de anlaşılabilirlik olması gerektiğini söyleyerek klasik terimlerin öğrenme sürecini sekteye uğrattığını belirtmiştir. Bu iki yazarın *en-Nahvu'l-Vâzih* (1938) adlı eserleri bu alanda ilk çalışmalar arasındadır. Bu kitap, ortaöğretim düzeyinde Arapça dil bilgisi konularını bol örnek ve sade bir dille anlatarak geniş kabul görmüştür. Bu doğrultuda, eserde benimsenen yaklaşımın özünü aşağıdaki ifadeler açık biçimde yansıtmaktadır:

“Bu kitapta, öğretim yöntemleri arasında çocukların akıllarına en yakın, zihinlerinde en kalıcı etki bırakan ve mantığa en uygun olan tümevarım yöntemini benimsedik. Bu yöntem, düşünmeye, araştırmaya, benzerlikler ile karşıtlıklar arasındaki farkları kavramaya en güçlü biçimde teşvik eder. Bu nedenle, kuralların bu örneklerden çıkarılabileceği biçimde çok sayıda örnek sunduk. Bu yaklaşımı, daha önce benzeri görülmemiş modern bir tarzda uyguladık.”¹³

Abdurrahman Eyyûb, *Dirâsât Nakdiyye fi'n-Nahvi'l-Arabî* (1957) adlı eserinde Arap gramerine eleştirel yaklaşmış ve konu ile ilgili olarak bazı değerlendirmelerde bulunmuştur.¹⁴ Emîn el-Hûlî (ö. 1966), *Menâhicü't-Tecdîd fi'n-Nahv ve'l-Belâğâ* (1966) gibi eserleriyle salt nahivde değil, belagat, tefsir ve edebiyat gibi alanlarda da kapsamlı bir yenilenme çağrısını yapmıştır. Hûlî, dil eğitimine modern bir ivme

¹⁰ Tufayl Muhammed, “Taysir el-Nahv ind Ibrahim Muştafâ (Kitâb İhyâ' el-Nahv Anmudajan),” *Al-Baas el-Islami*, erişim tarihi 2 Ağustos 2025, <https://albasulislami.com/-/تيسير-النحو-عند-ابراهيم-مصطفى-كتاب-اجي>

¹¹ İbrâhîm Mustafa, *İhyâu'n-Nahv* (Kahire: Müessesetü'l-Hindâvî, 2014), 12.

¹² Ahmed Fevzî, “Ali el-Cârim ve Mustafâ Emîn ve i'tizâzuhümâ bi ta'limi'n-nahv,” *Lisânunâ: Jurnal Ilmu Bahasa Arab dan Pembelajarannya* 12, no. 2 (Temmuz–Aralık 2022): 158-168.

¹³ Fevzî, “Ali el-Cârim ve Mustafâ Emîn ve i'tizâzuhümâ bi ta'limi'n-nahv,” 165.

¹⁴ Enver, “Mevkıfu 'Abdirrahman Eyyûb mine'd-derisi'n-nahvî: Dirâse nakdiyye tahlilîyye,” 47-60.

kazandırmak üzere öğretim yöntemlerinin kökten değiştirilmesini savunmuştur.¹⁵ Temmâm Hassân (ö. 2009), *el-Luğatü'l-Arabîyye: Ma'nâhâ ve Mebnâhâ* (1973) isimli eserinde Arap dilini anlam ve yapı düzleminde tahlil etmiş; geleneksel nahiv kavramlarını sorgulayarak dil olgusunu modern dil bilim prensipleriyle açıklamıştır. Muhammed Kâmil Hüseyin (ö.1977), *el-Luğatü'l-Arabîyyetü'l-Muâsıra* (1977) adlı çalışmasında Arapçanın modern çağdaki kullanımını irdeleyerek dil öğretiminde güncel ihtiyaçlara uygun bir nahiv anlayışı geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.¹⁶ Mehdi el-Mahzûmî (ö.1993), *en-Nahvu'l-Arabî: Naqd ve Tevcih* (1986) adlı çalışmasında geleneksel nahiv anlayışını modern dil bilim kriterleriyle eleştirel bir değerlendirmeden geçirmiştir. Mahzûmî, Arapça bir cümlenin öğelerini yeni terminoloji ve sınıflamalarla inceleyerek klasik teoriye alternatif bir tahlil yöntemi geliştirmiştir. Şevki Dayf (2005) *Teysîru'n-Nahvi't-Ta'limî: Kadîman ve Hadîsen* (1988) adlı eserinde¹⁷ eski ve yeni nahiv öğretim yöntemlerini karşılaştırmalı olarak ele almış; klasik grameri çağdaş ihtiyaçlara uyarlayarak işlevsiz gördüğü kuralları ayıklayarak sadeleştirme yoluna gitmiş ve özgün bir program teklif etmiştir. Diğer taraftan bu eser aslında nahiv eğitimi kolaylaştırma yönündeki en başarılı modellerden biri olarak görülmüş ve görülmektedir.

Geleneksel Arapça dil bilgisi yöntemini tümüyle dışlamak mümkün değildir ancak bazı kuralların işlevsel gerekçelerle esnetilmesi mümkün görünmektedir. Bu minvalde Şevki Dayf'ın düşünceleri önemlidir. Dayf, klasik nahivden gereksiz yükü atarak dil bilgisini daha canlı hale getiren girişimlerin başarılı olabileceğini ortaya koymuştur.¹⁸ Şevki Dayf'ın düşüncelerinde Arap gramerinin klasik yapısının çağdaş dil bilim ve pedagojik gerekçelerle yeniden yorumlandığı görülmektedir. Bu alanın bazı uzmanları teorik dönüşüme; Dayf ve Abbas Hasan gibi araştırmacılar ise¹⁹ öğretim sürecinin verimliliğine katkı sunmuşlardır.

Bütün bu yapılanlara karşın, 21. yüzyılın başlarında kaleme alınan eserler, Arap dili gramerinin henüz istenilen şekilde incelenemediğini göstermektedir.²⁰ Arap dili ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalar, hâlen klasik dil, modern yazı dilinin türleri ve

¹⁵ Ali Muhammed Yasin, "Amin el-Khuli (1895–1966) - Tajdid ad-Dars al-Balağî," *COIS UoKerbala Blog*, erişim 11 Eylül 2025, <https://cois.uokerbala.edu.iq/wp/blog/2020/06/11/-الحولى-أمين-1895م-1966م-تجديد-الدرس-البلاغى/>

¹⁶ Muhammed el-Ğenâm, "Vâki'u'n-nahvi'l-'Arabî.;" Muhammed Kâmil Hüseyin, *el-Luğatü'l-'Arabîyyetü'l-Mu'âsıra* (Kahire: Hindâvî, 1976); Muhammad b. Suvâl b. Âyiş er-Râcîhî el-Bukamî, "Ârâu Muhammed Kâmil Hüseyin el-Luğaviyye fî Buħûsihi'l-Mecme'îyye: 'Arđ ve Nakd," *Mecelletü Külliyyeti'l-Âdâb (Câmi'atü't-Taif)*, no. 137 (Eylül–Ekim 2021): 91–136.

¹⁷ Muhammed el-Ğenâm, "Vâki'u'n-nahvi'l-'Arabî."

¹⁸ Şevki Dayf, "Nahvin Kolaylaştırılması," çev. Ali Bulut, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* VII, no. 3 (2007): 203-221; Altun, "Arapça Öğretiminde Gramerin Yeri," 31-56; Maral, "Arap Gramerinin Kolaylaştırılması," 1027-1034.

¹⁹ Hasen Mindil Hasen el-Ukeylî, "Teysîru'n-nahvi'l-arabî beyne'l-muhafaza ve't-tecdid (el-Üstâz Abbâs Hasen unmuzecen)," erişim 2 Ağustos 2025, <https://majles.alukah.net/showthread.php?t=177081>

²⁰ Bo Isaksson, "Towards a Corpus-Based Syntax of the Arabic Language: Review Article," *Orientalia Suecana* 53 (2004): 165.

konuşma varyantlarını içine alan kapsamlı, derlem-temelli dil bilgisi²¹ eserlerine muhtaçtır.

2. *Syntax of Modern Arabic Prose* Adlı Eserin Yazılış Amacı

“Amacım, edebî Arapçanın bugün kullanıldığı şekliyle yapısını, eski dönemlerde kullanılan söz dizimsel biçimlerden bağımsız olarak incelemek olmuştur. Yani, karşılaştırmalı bir çalışma hedeflememekteyim ve zaman zaman modern karşılıklarını daha iyi anlayabilmek adına eski biçimlerle farklara işaret etsem de, biçimsel ve söz dizimsel karşılaştırmalardan ve geleneksel ‘doğru’ ya da ‘yanlış’ yargılarından bilinçli olarak kaçınmış bulunmaktayım.”²²

Bu yaklaşım doğrultusunda kaleme alınan *Syntax of Modern Arabic Prose*, modern Arapça ile yazılmış metinlerdeki söz dizimsel yapıların nasıl işlendiğini örnekler aracılığıyla açıklamayı hedefleyen, betimleyici ve anlam temelli bir çalışmadır. Nitekim yazarın kendisi de “*Bu nedenle, genellikle söz dizimsel çözümlerimde anlam temelli bir gramer teorisini esas aldım.*” demektedir.²³

Yazar böyle bir kitap yazmayı kitabın 1974 yılında yayımlanmasından birkaç yıl önce Princeton Üniversitesi’nde yaz programı kapsamında vermiş olduğu söz dizimi ile ilgili bir seminer sonrası düşünmüştür.²⁴ Vicente Cantarino, zihnindeki bu düşünceyi gerçekleştirmek için modern edebî metinlerden yeterli sayıda örnek toplamak amacıyla yoğun bir okuma sürecine girmiştir. Ülkemizde gramer çalışmalarında bu ölçekte bir metin tarama yöntemine pek rastlanmamaktadır.

Yazarın hedefi, Batı dünyasında Orta Çağ Arapçası üzerine yapılan çalışmaları modern döneme ait örneklerle tamamlamaktır. Ancak 1970’li yıllarda mevcut olan kaynakların çoğu, yıllar önce kaleme alınmış olan ve yalnızca klasik dile odaklanan eserlerdi.

Diğer taraftan o yıllarda Arapçayı öğretmek gayesiyle pek çok gramer kitabı yazılmıştır. Fakat hazırlanan bu eserlerde yer verilen metin ve alıştırmalar daha çok basit ifadelerden teşekkül etmiş ve en önemlisi de gramer yazarlarının kendi pedagoji hedeflerine uygun şekilde uyarlanıp sınırlandırılmıştır.²⁵ Öte yandan edebî düzeyde hazırlanmış modern Arapça nesir önemli ölçüde dikkate alınmamıştır. Arap gramer kitaplarında kayda geçen örnekler de genel olarak geleneksel yapıları temsil eden metinlerden alınmış ve modern edebî dilin özelliklerini temsil edememiştir.²⁶ Bu tür

²¹ Derlem-temelli dil bilgisi, dilin kurallarını ve yapısal özelliklerini, doğal dil verilerinden oluşan geniş metin derlemleri üzerinden inceleyen betimleyici bir yaklaşımdır.

²² Vicente Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose* (Londra: Indiana University Press 1974–1975), 1, ix.

²³ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: ix.

²⁴ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: vii.

²⁵ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: vii.

²⁶ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: viii.

örneklerin neden olduğu bazı karışıklıklar sebebiyle modern Arapçanın dilsel yapısı sık sık yanlış ya da eksik tanıtılmıştır.²⁷

Gramer yazarları genel olarak klasik dilin kuram ve terimlerini esas almış; hatta zaman zaman modern edebî dili bile bu geleneksel şablona uydurmaya çalışmışlardır.²⁸ Orta Çağ Arapçası eksenli gramer yapısının çağdaş dilin çözümlenmesinde kullanılması, yönetsel bir boşluk yaratmıştır. Bu durum, modern Arapçanın kendine has söz dizimsel dinamiklerini ortaya koyacak işlevsel bir yaklaşımın geliştirilmesini kaçınılmaz kılmıştır."²⁹ Yine eserin kaleme alınmasının nedenleri arasında gösterilen yazarın "*Arap edebiyatçılarının artık dünya edebiyatının eğilimlerine ve yeni ifade biçimlerine hem ülke içinde hem de dışında daha fazla maruz kalmalarıdır. Bu etkileşim, onları eskiye kıyasla oldukça farklı yeni ifade yolları aramaya yönlendirmiştir.*" şeklindeki ifadesi de³⁰ önem taşımaktadır.

Cantarino'nun elimizdeki üç ciltlik eseri sadece modern Arap edebiyatında; romanda, hikâyede ve tiyatro gibi edebî türlerde kullanılan dilin kurallarını tanımlamak için yapılmış bir çalışma değil aynı zamanda dilsel işleyişi örneklendirerek bunları kayda geçirmek için de yapılmış bir çalışmadır. Buradan da şu anlaşılmaktadır: *Syntax of Modern Arabic Prose* adlı eser, kural koyucu (normatif) bir gramer çalışması değil tam aksine metni önceleyen, bağlam odaklı bir çalışmadır. Bir başka ifadeyle bu eser; söz dizimsel unsurları soyut birer kural olarak değil; bağlam, zaman, mekân ve amaç ekseninde değerlendiren bir yaklaşım sunar. Cantarino'nun, bu çalışmayı yapmasının arkasında yatan nedenlerden birisi de modern Arapçanın dil bilimsel açıdan kâfi derecede ortaya konulmadığına inanmasıdır.

Eser bu açıdan değerlendirildiğinde çalışmanın hem filolojik araştırmalar hem de modern Arapça öğretimi için önemli bir başvuru metni olduğu da görülmektedir.

Yazarın şu düşüncesi konu bağlamında önem arz etmektedir:

*"Sorunun temel kaynaklarından biri de Arap geleneğinin doğasında var olan muhafazakârlıktır. Arapçada muhafazakârlık, diğer tüm Sami dillerde olduğu gibi, yazılı dilin doğal bir özelliği haline gelmiştir. Bilindiği gibi Arapçada edebî nesir, herhangi bir dönemin düşünsel veya sanatsal yaratımını tam anlamıyla yansıtmaz. Bunun temel nedenlerinden biri, yazılı dilin uzun bir dönem boyunca iletişimin neredeyse tek aracı olmasıdır. Günümüzde bile, yazılı Arapçayı her gün kullanan insan sayısı artmakta ve bu da yazılı dile yönelik değişim baskısını giderek artırmaktadır."*³¹

3. Vicente Cantarino'nun Eseri ve Eserde Söz Dizimsel İşleyiş

²⁷ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: viii.

²⁸ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: viii.

²⁹ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: viii.

³⁰ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: ix.

³¹ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: viii.

Vicente Cantarino'nun *Syntax of Modern Arabic Prose* adıyla kaleme aldığı üç ciltlik eseri, Batı dünyasında modern Arap nesrinin söz dizimi ile ilgili olarak kaleme alınmış ciddi çalışmalardan biri haline gelmiştir. 1970'li yıllara bir göz attığımızda Arap araştırmacılar arasında modern nesir dilinin yapısal ya da söz dizimsel yönlerini ayrıntılı olarak inceleyen şahsiyetler bulmak oldukça zordur. Diğer taraftan Arapça ile ilgili yapılan karşılaştırmalı dil bilgisi incelemelerinin sayısı çok fazla değildir ve çağdaş dil bilim standartlarına uygun çalışmalar da nadir düzeydedir.³² Bunları göz önüne aldığımızda Vicente Cantarino'nun elimizdeki bu eseri, dilin yapısal açıdan ele alınması konusunda önemli bir boşluğu doldurmuştur.

Cantarino, çalışmasında³³ klasik Arap gramerinin çerçevesinden çıkarak farklı edebî türlerde araştırmaları olan şahsiyetlerin kaleme almış oldukları eserlerden metinler seçmiştir. Yazarın seçtiği metinler arasında edebî nesir, kurgu, tiyatro, gezi yazıları, politik, toplumsal ve tarihî yazılar bulunmaktadır. Yazar, eserine almış olduğu metinler arasında gazete metinlerine pek ilgi göstermemiştir. Bunun nedenini Arap gazeteciliğinin edebî dilin en iyi örneklerini sunamaması olarak açıklamıştır. Cantarino, yukarıda belirtilen metinlerde geçen dil yapılarını, yani bu metinlerde cümlelerin kurulma şekillerini, söz diziminin nasıl kurulduğunu ön plana almış; cümle yapılarını sınıflandırmakla kalmamış, bu yapıların edebî metinler içinde nasıl geçtiğini, görevlerini ve zaman içinde nasıl bir değişikliğe uğradığını ifade etmeye çalışmıştır.³⁴ Bize göre Cantarino'nun dikkati çektiği en önemli noktalardan birisi klasik yöntemlerin çağdaş metinleri anlama ve tahlil etmede eksik kaldığıdır.

Yazarın modern metinlerdeki çeşitliliğe dayanarak daha etkili ve açıklayıcı çözümler sunmaya çalışması, eseri Arap dilinde modern söz dizim çözümlerinde müracaat edilen kaynaklardan biri haline getirmiştir. Nitekim kendisi de "*Arap gramer kitaplarında sunulan örnekler de çoğunlukla aşırı derecede geleneksel yapıları yansıtan metinlerden alınmakta ve modern edebî dilin özelliklerini temsil etmemektedir.*" demektedir.³⁵ Eserde daha çok betimleyici dil bilgisi³⁶ üslubu kullanılmış, kural koyuculuktan uzak durulmuş, anlam ve bağlama dayalı bir yaklaşım izlenmiş ayrıca gözlem ve yorum odaklı bir anlatım biçimi tercih edilmiştir. Cantarino'nun odak noktası daha çok dilin yaşayan biçimidir.

Eserde toplam 13.000 cümle kullanılmış ve bu cümlelerin kaynakları titizlikle verilmiştir. Üç ciltten oluşan eserin her cildi yapısal bakımdan birbirinden bağımsız şekilde kaleme alınmıştır. Fakat ciltler, birbirini tamamlar mahiyettedir. Burada bir noktaya dikkat çekmemiz gerekmektedir ki o da şudur: Eserde sunulan örnekler bazen tam cümle olmayıp tek bir kelimedenden ya da kelime gruplarından oluşabilmektedir. Böyle bir durumda eğer cümle bağlamı net değilse bu durumda verilen örnek sadece yapı göstermek için kullanılmıştır.

³² Isaksson, "Towards a Corpus-Based Syntax of the Arabic Language," 165.

³³ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: x.

³⁴ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 3: 312-320, 320-332, 334-336.

³⁵ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: viii.

³⁶ Betimleyici dil bilgisi, bir dilin dil bilgisi unsurlarını ve kurallarını, dilin gerçekte kullanıldığı haliyle ortaya koyar. Betimleyici dil bilgisi, insanların bir dili nasıl yaratıp kullandığını inceleyen dil bilimciler tarafından yazılır. Bkz. "Descriptive Grammar," erişim 6 Temmuz 2025, <https://www.thoughtco.com/what-is-descriptive-grammar-1690439>

Üzerinde çalıştığımız eserin birinci cildinde (168 sayfa, 48 madde), ön sözde de belirtildiği gibi modern Arap nesrinin temel söz dizimsel yapıları ele alınmıştır. Basit cümlelerin (isim ve fiil cümleleri) yanı sıra olumlu, olumsuz cümleler ve soru kipleri tasnif edilmiş, bunlara farklı edebî metinlerden seçilmiş özgün örnekler verilmiştir. Bu yöntem esasen, soyut kuralları ezberletmekten ziyade, gramer kaidelerinin özellikle modern metinlerde nasıl ortaya çıktığını göstermeyi hedeflemiştir. Bu bakış açısı veya bu yöntem Arapça öğrenenlere sadece kural öğretmeyi değil aynı zamanda bu kuralların bağlam içinde hangi görevleri üstlendiğini öğretmeyi de göz önüne almıştır.

Yazar ayrıca cümlelerin iç yapısını, kelimelerin sıra değiştirmesiyle oluşan anlam farklılıklarını, olumsuzluk ve soru edatlarının cümle üzerindeki etkilerini ilmî bir üslupla açıklamıştır. Bu açıdan bakıldığında Chomsky'nin dönüşümsel-dil bilgisel modeli ile Batı'daki yapısalcı yaklaşımlardan faydalanmış olduğu fakat klasik nahivdeki "âmil nazariyesi" gibi alışılmış kurallara bağlı kalmadığı görülmektedir. Nitekim Cantarino, modern Arapçayı eski dönemlerde kullanılan sentaktik yapılardan bağımsız biçimde incelemeyi amaçladığını belirtmiş ve geleneksel dilbilgisindeki "doğru-yanlış" merkezli normatif hükümleri bilinçli olarak dışarıda bıraktığını ifade etmiştir.³⁷ Ayrıca "هل ثم أمة عربية؟" ve "ليس يوجد..." gibi kullanımları modern dil içerisindeki işlevleri bakımından değerlendirmiştir.³⁸

Ayrıca Cantarino, klasik Arap gramerinde baskın durumda olan kuralcı anlayışın, modern Arapçanın metinlerini izah etmede kifayetsiz olduğunu dile getirmiş³⁹ ve bu sebeple de normatif bakış açısı yerine betimleyici ve işlevsel bir yöntemi tercih etmiştir. Nitekim müellif, roman, hikâye, tiyatro, gezi yazılarının yanı sıra siyasî ve toplumsal metinler gibi farklı türlerden, daha önce de ifade ettiğimiz gibi, yaklaşık 13.000 örnek kullanarak modern Arapçayı metin merkezli bir bakış açısıyla ele almaya çalışmıştır. Diğer taraftan birleşik cümle yapılarında koordinasyon ve bağımlılık ilişkisini esas almış; klasik Arap nahvinde bu ayrımın yeterli düzeyde geliştirilmemiş olmasının bazı sentaktik yapıların sınıflandırılmasını zorlaştırdığını belirtmiştir.⁴⁰ Müellif, bu sebeple modern dilbilimsel çözümleme yöntemlerine ihtiyaç duyulduğunu da özellikle vurgulamıştır. Bu doğrultuda, çağdaş dilbilimsel çözümleme yöntemlerini temel alan bu yaklaşımın, ülkemizde kaleme alınan Arapça dilbilgisi çalışmalarında henüz istenen ölçüde yaygınlık kazanmadığı söylenebilir.

Birinci ciltte tanık olduğumuz önemli noktalardan birisi de seçilen örneklerin tamamının modern Arap edebiyatının farklı türlerinden; roman, hikâye, tiyatro, gezi yazıları, politik ve toplumsal metinler gibi yazı türlerinden alınmış olmasıdır. Ayrıca bu cilt, çağdaş metinlerden seçilen örneklerle cümle düzeyindeki yapıları somutlaştırmakta böylece hem filolojik okumalara hem de öğretim uygulamalarına veri sağlayan bir çerçeve sunmaktadır.

Eserin ikinci cildi (521 sayfa, 190 madde), modern Arapça metinlerin (nesir) söz dizimsel yapısını daha ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. İkinci cilt, birinci ciltte ele

³⁷ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: ix.

³⁸ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: 7, 9.

³⁹ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: ix.

⁴⁰ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 3: 2-3, 7 vd.

alınmış olan basit cümle tahlillerinin etrafında şekillenmiş, Arapçanın işlevsel boyutunu ayrıntılı ve ikna edici bir şekilde göstermek için genişletilmiş cümle çeşitlerine yönelmiştir. Cantarino, ikinci ciltte özellikle niteleyici unsurların cümlelerdeki etkilerini açıklığa kavuşturmuştur. Sıfat ve zarf öbekleri, anlamın güçlendirilmesinde ve üslubun zenginleşmesinde merkezi bir rol üstlenir. Bu unsurların çeşitli metinlerde nasıl ele alındığı örneklerle dile getirilmiş ve her bir yapının iletişimdeki işlevine dikkat çekilmiştir. İkinci ciltte ele alınan konular arasında sayılar, üstünlük yapıları ve pek çok diğer gramer kaidesi bulunmaktadır. Cantarino'nun bu ciltteki açıklamaları, başlıklandırmaları ve örnekleme bakımından düzenli bir hat izlemesi; işlevsel boyutu görünür kılmaya odaklandığına bir gösterge niteliği taşımaktadır.

Cantarino'nun eserinde uyguladığı yöntemin, klasik nahvin kuralcı geleneğinden oldukça farklı olduğu ortadadır. Yazar, kuralları mutlak bir doğru olarak sunma yerine, cümlelerin anlamı nasıl inşa ettiğini ve dilin doğal akışında bu yapıların nasıl işlediğini göstermeyi tercih etmiştir.⁴¹ Böylesine bir tercih, çözümlemeyi sadece kural aktarımından kurtarıp çağdaş kullanım işleyişini gösteren bir okuma pratiğine dönüştürür. İkinci cilt, modern Arap nesrinde cümlelerin genişletilme yollarını, söz öbeklerinin fonksiyonlarını ve anlamı nasıl şekillendirdiğini göstermesi bakımından hem filolojik hem de pedagojik açıdan alana önemli bir katkı sunmuştur.

Vicente Cantarino'nun *Syntax of Modern Arabic Prose* adlı çalışmasının üçüncü cildi (410 sayfa, 79 madde), modern Arap yazı dilinin bileşik cümle yapılarının sistematik incelemesine ayrılmıştır. Yazar, bu ciltte cümleler arasındaki bağlantı türlerini, anlamsal ilişkileri ve işlevsel yapıları mufassal bir şekilde ele almıştır. Bu ciltte eş dizim ve bağımlı cümle türleri üzerinde yoğunlaştığını görmekteyiz. Şart, amaç, sebep-sonuç ve ilgi cümleleri gibi farklı bağlaç türleri aracılığıyla kurulan yapılar, metinlerden alınan örneklerle açıklanmıştır. Bu yaklaşım, dilin yalnızca gramer kurallarına indirgenemeyeceğini; bağlamın, anlamın ve anlatım biçimlerinin de cümlelerin işlevinde belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Cantarino, her cildi birbirinden bağımsız olarak tasarlasa da üçüncü cilt, önceki iki cildin doğal bir tamamlayıcısı durumundadır.⁴² Eserde basit ve genişletilmiş cümlelerin ardından karmaşık ve çok katmanlı cümlelerin çözümlemesi yapılmış, böylece modern Arap nesrinin söz dizimsel bütünlüğü tamamlanmıştır. Metinlerde kullanılan uzun cümlelerin ritmi, tonlaması ve anlamı dikkatle incelenmiştir. Yazar, bağlaçların yalnızca dil bilgisel değil, aynı zamanda retorik işlevlerine de değinerek, söylem içinde nasıl bir anlam yoğunluğu oluşturduklarını göstermektedir.⁴³

Eserin bu kısmı, modern Arapçanın anlatım olanaklarını genişleten yapıları gözler önüne sermiştir. Cantarino'nun yöntemi yine betimleyici ve bağlam merkezli bir çizgidedir. Normatif sınırlamalardan ziyade, doğal kullanımın ortaya koyduğu çeşitliliğe dayanmıştır. Üçüncü cilt, bileşik cümlelerin modern nesirdeki

⁴¹ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: ix.

⁴² Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: x.

⁴³ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: 247; Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 2: 234-235; Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 3: 39.

fonksiyonlarını farklı metin türlerinden örneklerle izlenebilir kılmış; bu da hem tahlil hem de öğretim açısından yararlanılabilir bir kaynak oluşturmuştur.

4. Eserde Kullanılan Yöntem ve Yaklaşım

Betimleyici dilbilgisi terimi⁴⁴ bir dildeki dil bilgisi yapılarının nesnel, yargısız bir betimlemesini ifade eder. Bir dilin yazıda ve konuşmada nasıl kullanıldığına dair bir incelemedir. Betimleyici dilbilgisi daha çok dilin “neden ve nasıl” üzerine bir çalışmadır. Oysa kuralcı dilbilgisi, dilin dil bilgisi açısından doğru kabul edilmesi için gereken katı doğru ve yanlış kurallarıyla ilgilenir. Kuralcı dilbilgisi uzmanları -kurgusal olmayan eserlerin çoğu editörü ve öğretmeni gibi- "doğru" ve "yanlış" kullanım kurallarını uygulamak için ellerinden geleni yaparlar.

Bu tanımlardan sonra Cantarino'nun eseri için nitel bir çalışma olmasının yanı sıra betimleyici bir dil bilgisi çalışması olduğu söylenebilir. Yani o, yukarıdaki betimleyici dil bilgisi tanımında da yer aldığı gibi geleneksel Arap gramerinde görülen kural koyuculuktan oldukça uzak durmuş, Arapçanın yaşayan ve farklı metinlerde geçen gerçek biçimlerine yer vermeyi yeğlemiştir. Eser için şu tespitler rahatlıkla kullanılabilir: Eser yorumlayıcıdır, metin temellidir, anlam ve yapı çözümlemesine dayalıdır, sayısal olmayıp kavramsaldır. Cantarino, kuralların doğruluğunu tartışmak yerine, bu kuralların farklı metinlerde ne ölçüde ve ne şekilde kullanıldığını tespit etmeyi öne almıştır.

Eserde ele alınan örnek cümleler seçilirken 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl ortası arasındaki dönemin göz önüne alındığı dikkati çekmektedir. Burada “neden bu dönem?” diye akla gelen bir soruya; 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl ortası arasındaki metinlerin hem klasik anlatı şekillerinin devam ettiği hem de modernist düşünce ve eğilimlerin Arap edebiyatına girmeye başladığı bir dönemi kapsamaktadır diye değerlendirilebilir. Yani Vicente Cantarino'nun *Syntax of Modern Arabic Prose* adlı eserinde hem geleneksel anlatının dil kalıpları hem de modern edebiyatın özgün dilsel kullanımları bir arada görülebilmektedir.⁴⁵

Yazarın kendi ifadelerinden yola çıkarsak benimsemiş olduğu yöntem ve yaklaşım daha net ortaya çıkmaktadır:

*“Hedefim, Arap diline insancıl bir yaklaşım sunmak ve bu dili öğrenenlerin, dilin karmaşık söz dizimsel yapılarının farkına varmalarını ve aynı zamanda onun mantıksal ve anlamsal içeriğini, yani edebî ifadeye olanak sağlayan yönlerini keşfetmelerini sağlamaktır.”*⁴⁶

20. yüzyılın başlarında ve ortalarında ortaya çıkan yapısalcı dil bilim⁴⁷, birkaç nedenden dolayı sıklıkla güncelliğini yitirmiş olarak kabul edilmektedir.

⁴⁴ “Descriptive Grammar,” erişim 6 Temmuz 2025, <https://www.thoughtco.com/what-is-descriptive-grammar-1690439>.

⁴⁵ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: ix.

⁴⁶ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: ix.

⁴⁷ “Why Is Structuralist Linguistics Considered Outdated,” erişim 6 Temmuz 2025, <https://www.quora.com/Why-is-structuralist-linguistics-considered-outdated>.

Yapısalcılık, anlam ve bağlamı yeterince hesaba katmadan dilin kurallarını ve sistemlerini (fonoloji ve söz dizimi gibi) vurgulamaktadır. Her ne kadar Chomsky (1928-) Jespersen'in (ö.1943) ve Bloomfield'in (ö.1949) dilbilimsel yaklaşımlarıyla doğrudan bir bağlantı görülmesi de Cantarino'nun seçtiği cümlelerin yapı bileşenlerine ayrılması, ilişkisel bağlamlara dikkat çekilmesi ve en önemlisi örnek üzerinden gidilmesi, bu isimlerin yöntemleriyle bir paralellik izlenimi uyandırmaktadır.

Ayrıca eser boyunca “cümle uzunluğu”⁴⁸, “anlam kaymaları”⁴⁹, “dizim çeşitliliği”⁵⁰ gibi özellikler de dikkate alınarak dilin estetik ve işlevsel bakımdan bir ilişki içinde olduğu görülür. Yazarın eserinde görülen en önemli yaklaşımlardan birisi de klasik gramer kurallarını okuyucuya dayatmaması, farklı edebi metinlerden alınma binlerce örneği inceleyip Arap gramerini bu örnekler üzerinden tanıtarak tümevarımsal çözümlenmeye ağırlık vermesidir, yani önceden belirlenmiş kalıplar üzerinden değil; yaşayan metinlerdeki somut kullanımlardan hareketle, parçadan bütüne doğru inceleyip genel kurallara ulaşma yöntemidir.

5. Çalışmanın Literatüre Katkısı

Akademik literatürde saygın bir kaynak olarak geçen Cantarino'nun *Syntax of Modern Arabic Prose* adlı eseri, modern Arap dili alanında önemli bir çalışma olarak kabul görmüştür. Dönemin Arap coğrafyasında, eserin neşir tarihi olan 1974'e kadar mezkûr eserin metodolojisi ile kaleme alınmış bir gramer çalışması hemen hemen yoktur. Modern nesir metinlerine dair incelemelerin; daha çok ya klasik nahiv kaideleri ya da yalnızca söz sanatları açısından yapıldığını görmekteyiz. Geleneksel yaklaşımlardaki bu metodolojik sınırlılığı aşmayı hedefleyen Cantarino, modern Arap anlatı dilinin yapısını ortaya koymak için ayrıntılı bir çalışma ortaya koymuştur. Eser, edebî metinlerdeki dilin yapısını gösteren söz dizimsel örnekler üzerinden farklı bir yaklaşım sunmuştur. Kullanılan bu yöntem, edebiyat ile dil bilimi bir araya getirmiş; metni hem şekil hem mana hem de üslup bakımından ele almıştır. Özellikle metinlerdeki cümle düzenlerinin, anlam örgülerinin ve anlatıcı seslerinin yapı üzerinden nasıl şekillendiği, yazarın analizlerinde net bir şekilde görülmektedir.

Cantarino'nun çalışmasında önem arz eden önemli noktalardan biri de söz dizimini metne dayalı gözlemlerle incelemesidir. Yazar, yer verdiği yüzlerce cümlede klasik yapının zamanla nasıl değişime maruz kaldığını, söz diziminin daha kullanıma dayalı, işlevsel ve bağlam merkezli bir yapıya evrildiğini ortaya koymuştur. Böylece bu yaklaşım, Cantarino'nun eserini, hem betimleyici hem de art zamanlı bir değere kavuşturmuştur.

Cantarino'nun *Syntax of Modern Arabic Prose* adlı eseri literatürde modern Arap dili çalışmalarında önemli bir hareket olarak telakki edilmiştir. Dönemin bu alanda yazılmış eserleri arasında bu çalışmadaki sistematige rastlamak oldukça güçtür.

⁴⁸ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: 59-63.

⁴⁹ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: 150-156.

⁵⁰ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 2: 27-32.

Yazarın literatüre yapmış olduğu en önemli katkılarından biri; modern dönemin seçkin yazarlarına ait bazı eserleri titizlikle tarayıp tespit ettiği otantik cümleleri, sistematik bir biçimde eserine yansıtmasıdır.

Nitekim modern Arap literatürünün ve düşünce dünyasının Kâsım Emin (ö.1908), Corcî Zeydân (ö.1914), Mustafa Lütfî el-Menfelûtî (ö.1924), Cibrân Halîl Cibrân (ö.1931), Mustafa Sâdık er-Râfîi (ö.1937), Emin er-Reyhânî (ö.1940), İbrahim el Mâzinî (ö.1949), Zeki Mübarek (ö.1952), Ahmed Emîn (ö.1954), Muhammed Hüseyin Heykel (ö.1956), Selâme Musa (ö.1958), Abbâs Mahmûd el-Akkâd (ö.1964), Seyyid Kutb (ö.1966), Sâti el-Husrî (ö.1968), Tâhâ Hüseyin (ö.1973), Yusuf es-Sibâi (ö. 1978 Mısır); Tevfik el-Hakîm (ö.1987), Mihâil Nuayme (ö.1988), Zü'n-nûn Eyyûb (ö. 1988), Tevfik Yûsuf el-Avvâd (ö.1989), Michael Aflak (ö.1989), İhsan Abdülkuddûs (ö. 1990), Cebrâ İbrahim Cebrâ (ö.1994), Emîne es-Saîd (ö.1995), Süheyr el-Kalemâvî (ö. 1997), Kosntantin Zureyk (ö.2000), Necib Mahfûz (ö.2006) ve Süheyl İdrîs (ö.2008) gibi⁵¹ gibi öne çıkan isimlerinin eserlerinden seçilen örnek cümle veya metinler, Cantarino'nun eserine bilimsel bir değerin yanında bilimsel bir geçerlilik ve güvenilirlik de kazandırmıştır.

Söz konusu eser böylesine nitelikli edebî seçki sayesinde, geniş bir kapsayıcılık özelliği de taşımaktadır. Farklı Arap ülkelerinden yazarların eserlerinden istifade edilmesi elbette esere geniş bir temsiliyet hakkı da vermektedir. Cantarino'nun eseri henüz Arapçaya çevrilmemiştir ancak basıldığından yaklaşık 10 yıl sonra bazı Arap akademisyenlerin dikkatini çekmiş ve yazarın yaklaşımı örnek alınmıştır.⁵² Bu durumun Kuzey Afrika ülkelerinde yaygın olduğu tespit edilmiştir. Eserin ortaya koyduğu yenilikle edebî metinlerin çözümünde önemli bir kolaylık sağlanmıştır. *Syntax of Modern Arabic Prose* adlı eser, modern Arap dili araştırmaları için taşıdığı öneme rağmen, Arap akademik çevrelerinde ya da konuyla ilgili diğer araştırmacılar nezdinde maalesef hak ettiği ilgiyi görmemiştir. Buna karşın, alanın otoriteleri kabul edilen bazı isimlerin eser hakkında takdir dolu yaklaşımları oldukça değerlidir. Bu noktada özellikle El-Said Badawi'nin tespitleri büyük bir önem taşımaktadır.⁵³ Michael Carter (1939-), Adrian Gully ve meslektaşları, Cantarino'nun bahsi geçen eserini modern Arap dil bilgisi alanında “önceki klasik kaynakları tamamlayıcı nitelikte ciddi bir başvuru eseri” olarak nitelendirmişlerdir.⁵⁴ Eseri kapsamlı bir başvuru çalışması ve modern Arapçanın söz dizimi ile ilgili temel başvuru kaynaklarından biri olarak da değerlendiren bu araştırmacıların kanaatlerine göre, Vicente Cantarino münferit örneklerden hareketle genellemeye ulaşma yöntemi (tümevarımsal çözümleme) ve edebî metin temelli veri kullanımı ile Arapça dil

⁵¹ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: xvi-xviii.

⁵² Asma Temime, “Transfer of Simple Prepositions from Standard Arabic into English: The Case of Third Year LMD Students at the Department of English, University of Constantine” (Yüksek Lisans Tezi, Mentouri University–Constantine, 2010), 30–31; Amel Khalfaoui, “Procedural Encoding of Expressivity: The Case of the Tunisian Arabic Demonstrative ha–NP,” *International Journal of Arabic Linguistics* 6, no. 1–2 (2020): 110; Moha Ennaji, *Grammaire et lexique de l'arabe marocain moderne* (Rabat: Éditions Wallada, 1990) ve İngilizce baskısı: *Grammar of Moroccan Arabic* (Rabat: Wallada, 2004).

⁵³ El-Said Badawi, Michael G. Carter, and Adrian Gully, *Modern Written Arabic: A Comprehensive Grammar* (London: Routledge, 2004), 5.

⁵⁴ Badawi, Carter, and Gully, *Modern Written Arabic: A Comprehensive Grammar*, 4.

bilgisi çalışmalarına modern sistematik bir düzen kazandırmıştır.⁵⁵ Yazarın çalışmasının literatürdeki yeri bu şekilde değerlendirildikten sonra, eserin eleştirel bakımdan nasıl karşılandığını ortaya koymak da önem arz etmektedir. Nitekim eser, takdir edilmekle birlikte bazı eleştirilere de maruz kalmıştır.

Söz konusu eleştiriler daha çok eserin metodolojisi ve kapsamı üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda Bo Isaksson, 2004 senesinde yayımladığı “Towards a Corpus-Based Syntax of The Arabic Language” adlı makalesinde bir yandan Cantarino’un eserini takdir etmekte bir yandan da eserin bazı eksikliklerine dikkat çekmektedir:

“Cantarino’nun söz diziminin sınırlılığı, edebî kaynaklara yoğunlaşmasındaydı. Örneğin, kitle iletişim araçlarının Arapçası dışarıda bırakılmıştı. Cantarino’nun çalışmasının temel sınırlılığı, sadece edebî metinlere odaklanmasıdır. Özellikle gazete, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarında kullanılan modern Arapça veriler bu çalışmada yer almamıştır.”⁵⁶

“Cantarino’nun edebî metinlere sınırlı kalmış yaklaşımı, Badawi–Carter–Gully’nin ‘Modern Written Arabic’ (2004) adlı çalışmasında giderilmiştir. Bu yeni çalışmada otobüs biletlerinden yüksek edebiyata kadar geniş bir yelpazede metinler taranmış, böylece Cantarino’nun kapsam sınırlılığı aşılmıştır. Cantarino’nun yalnızca yüksek edebiyatla sınırlı kalan metin seçimi, daha sonra gelen Badawi ve arkadaşlarının çalışmasıyla genişletilmiş, farklı türlerde metinler de dâhil edilmiştir. Bu, Cantarino’nun yaklaşımındaki önemli bir eksikliğe dolaylı bir eleştiridir.”⁵⁷

Tüm bu ve diğer eleştirilere rağmen Isaksson, Cantarino’nun çalışmasının dönemine göre çığır açıcı olduğunu da haklı olarak teslim eder.⁵⁸

Cantarino’nun ön sözünde⁵⁹ çalışmasının metodolojisi ile ilgili olarak kayda geçirdikleri dikkatle okunursa, yazarın ne yapmayı düşündüğü açık olarak görülmektedir. Ne var ki, yazarın bilinçli bir tercih olarak kapsam dışı bıraktığı unsurları ifade ediş şekli, kendisine yöneltilen bazı eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Bo Isaksson “Özellikle gazete, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarında kullanılan modern Arapça veriler bu çalışmada yer almamıştır.” diyerek Cantarino’nun çalışmasının kapsamına yönelik olarak bir eksikliği dile

⁵⁵ Bu değerlendirme, El-Said Badawi, Michael G. Carter ve Adrian Gully, *Modern Written Arabic: A Comprehensive Grammar* (London: Routledge, 2004), “Preface”; ayrıca Bo Isaksson, “Towards a Corpus-Based Syntax of the Arabic Language: Review Article,” *Orientalia Suecana* 53 (2004): 123–145’te yer alan açıklamaların sentezlenmiş bir özetine dayanmaktadır.

⁵⁶ Isaksson, “Towards a Corpus-Based Syntax of the Arabic Language: Review Article,” 165.

⁵⁷ Isaksson, “Towards a Corpus-Based Syntax of the Arabic Language: Review Article,” 166. Başka eleştirileri için bkz. aynı makale, 171, 179, 183.

⁵⁸ Isaksson, “Towards a Corpus-Based Syntax of the Arabic Language: Review Article,” 167.

⁵⁹ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: vii-xii.

getirmiştir.⁶⁰ Buna karşın Cantarino eserinin ön sözünde konuyla ilgili olarak şu cümlelere yer vermiştir:

*“Modern edebî Arapçanın mümkün olduğunca çok yönünü kapsayabilmek için çeşitli türlerde eserler vermiş yazarlardan seçilmiş örnek metinler kullandım. Bunlar arasında edebî nesir, kurgu, tiyatro, gezi yazıları, politik, toplumsal ve tarihî yazılar yer alıyor. Gazeteler ise genelde dışarıda bırakıldı; çünkü Arap gazeteciliği tıpkı dünyadaki birçok gazetecilik örneğinde olduğu gibi çoğu zaman edebî dilin en iyi veya en temsili örneklerini sunmaz.”*⁶¹

Diğer taraftan Cantarino, “Öğrencilerime, günümüz edebî diline dair kapsamlı bir çerçeve sunmak istedim.” diyerek hedefini net olarak ortaya koymuştur.⁶² Bu noktada, eleştiri konusu yapılan hususların yazar tarafından bilinçli bir tercihle dışarıda bırakıldığı ve bunların eserin sınırlarını belirleyen unsurlar olduğu düşünülürse bunun bir eksiklik değil, yazarın metodolojik bir tercihi olarak değerlendirilmesi daha isabetlidir.

Bo Isaksson’un makalesinde dile getirdiği bazı hususlar akademik zeminde tartışılmaya muhtaç görünmektedir⁶³:

*“Modern yazı dili için ise Vicente Cantarino’nun 1974–77 yılları arasında üç cilt olarak yayımladığı Syntax of Modern Arabic Prose adlı çalışması mevcuttur. Bu eser, yirminci yüzyılın ilk yarısından alınan edebî metinlere dayanmaktadır. Otuz yıl önce, Cantarino’nun bu çalışması devrim niteliğindedi; çünkü o zamana dek mevcut olan en geniş metin malzemesine dayanmakta ve her söz dizimsel özelliği metin örnekleriyle somutlanmaktaydı. Toplamda, Modern Standart Arapçanın büyük bir sınıflandırılmış antolojisi niteliğindedi. Cantarino’nun eserindeki temel sınırlılık, yalnızca edebî kaynaklara yoğunlaşmasıydı. Örneğin, medya Arapçası kapsam dışı bırakılmıştır, ya da çalışmanın temsil kabiliyeti sınırlıdır. Dilin söz dizimsel doğasını genel bir biçimde yansıtmamaktadır.”*⁶⁴

Bilimsel çalışmaların, sahip oldukları özellikleri gereği belirli bir derleme (korpus) sınırlı kalma gibi bir zorunlulukları vardır. Her eser kendi dönemi içinde bir bütünlük içinde olsa da zamanla bu eserin yeni çalışmalarla aşılması gayet tabiidir. Nitekim sonraki dönemlerde kaleme alınan eserler, önceki eserlerin eksiklerini tamamlayıcı mahiyettedir; ancak bu durum, önceki çalışmaları asla değersizleştirmez. Bu açıdan bakıldığında, Cantarino’nun 1970’li yıllarda kaleme aldığı eseri için zikredilen “Cantarino’nun edebî metinlerle sınırlanmış çalışması böylece telafi edilmektedir.” ifadesi yerinde bir tespittir. Zira Cantarino,

⁶⁰ Isaksson, “Towards a Corpus-Based Syntax of the Arabic Language: Review Article,” 166.

⁶¹ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: x.

⁶² Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: vii.

⁶³ Isaksson, “Towards a Corpus-Based Syntax of the Arabic Language: Review Article,” 167-168.

⁶⁴ Isaksson, “Towards a Corpus-Based Syntax of the Arabic Language: Review Article,” 168.

“Öğrencilerime günümüz edebî diline dair kapsamlı bir çerçeve sunmak istedim.” diyerek kendi çalışmasının sınırlarını bizzat belirlemiştir.⁶⁵

Burada da ifade ettiğimiz gibi, bilimsel süreçte sonrakiler öncekileri tamamlar mahiyettedir. Nitekim Badawi, Carter ve Gully tarafından kaleme alınan ve Cantarino’dan yaklaşık çeyrek asır sonra neşredilen *Modern Written Arabic: A Comprehensive Grammar* (2002) adlı eser, tabii olarak önceki boşlukları doldurmayı amaçlamıştır. Bu noktada Cemil Meriç’in “Her kitap bir cevaptır; ama hangi soruya?” sözüyle birlikte Eric Hobsbawm’a atfedilen “Her kitap kendi zamanının dilini konuşur; onu geleceğin beklentileriyle yargılamak adaletsizliktir.” tespiti, konuyu tarihsel bir hakkaniyet çerçevesine oturtmaktadır.

Bo Isaksson’un bir başka eleştirisi şu şekildedir⁶⁶:

“İzlenen yaklaşım sistematik olmakla birlikte normatiftir ve geleneksel Arap gramerine dayanmaktadır.”

Buna karşın Cantarino, eserinin ön sözünde yönteminin Isaksson’un iddia ettiği gibi kuralcı olmadığını şu şekilde vurgulamaktadır:

“Amacım, edebî Arapçanın bugün kullanıldığı şekliyle yapısını, eski dönemlerde kullanılan söz dizimsel biçimlerden bağımsız olarak incelemek olmuştur. Yani, karşılaştırmalı bir çalışma hedeflemekteyim ve zaman zaman modern karşılıklarını daha iyi anlayabilmek adına eski biçimlerle farklara işaret etsem de biçimsel ve söz dizimsel karşılaştırmalardan ve geleneksel ‘doğru’ ya da ‘yanlış’ yargılarından bilinçli olarak kaçınmış bulunmaktayım.”⁶⁷

Diğer taraftan eser, Modern Standart Arapçanın söz dizimine dair sunduğu ayrıntılı ve kapsamlı betimlemelerle literatürde takdir toplamıştır. Bununla birlikte korpus oluşturulurken takip edilen seçim ölçütlerinin yeterli düzeyde kuramsallaştırılamaması, verilerin temsil kabiliyetine dair belirsizlikler ve gazete dilinin kapsam dışı bırakılmasına ilişkin yöntemsel açıklamanın yetersiz kalması, eserin eleştiriye açık yönlerini teşkil etmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Vicente Cantarino’nun Arap dili sentaksına bakış açısının klasik Arap nahvinin kuralı önceleyen yapısından uzaklaşarak anlam ve bağlam odaklı betimleyici bir metodu esas aldığı tespit edilmiştir. Bu yaklaşımın, modern Arapçanın sentaktik yapısını daha doğru ve anlaşılır bir şekilde ifade etme imkânı sunduğu, ayrıca dil öğretimi ve metin çözümlemelerine ciddi katkılar sağladığı görülmüştür. Metin temelli çözümleme yöntemi, dilin yaşayan kullanımını merkeze alarak pedagojik ve filolojik açıdan bütüncül bir değerlendirme fırsatı sunmaktadır. Nitekim bu bakış açısı, yazarın *Syntax of Modern Arabic Prose* adlı eserinde açık

⁶⁵ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: vii.

⁶⁶ Isaksson, “Towards a Corpus-Based Syntax of the Arabic Language: Review Article,” 168.

⁶⁷ Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose*, 1: ix.

olarak görülmektedir. Söz konusu eser, modern Arap dili sentaksının anlaşılmasına ve öğretimine yönelik literatüre katkı sağlayan önemli bir çalışma niteliğindedir. Bunun yanı sıra, tekil örneklerden genele ulaşan tümevarımsal yöntemiyle klasik nahiv geleneğinden ayrılmakta ve bu yönüyle klasik gramer ile çağdaş metin çözümlenmeleri arasında adeta bir köprü işlevi görmektedir. Her ne kadar bazı araştırmacılar tarafından sınırlılıkları dile getirilmiş olsa da eser, hem filolojik araştırmalar hem de Arapça öğretimi açısından önemli bir başvuru kaynağıdır. Günümüz gramer çalışmalarında yeterli düzeyde ele alınmayan bu tür betimleyici yaklaşımların yaygınlaşması, Arapçanın daha işlevsel ve kalıcı biçimde öğrenilmesine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda söz konusu yaklaşımın, metin merkezli okuma faaliyetleri, bağlam temelli dil tahlilleri ve özgün metinlerle yapılan tatbikatlarla Arap dilinin öğretiminde pratik olarak kullanılabileceği öngörülmektedir. Elde edilen bulgular, giriş bölümünde ortaya konulan sorulara verilen cevapların, Cantarino'nun yaklaşımının hem kuramsal hem de pedagojik açıdan önemli tatbiki mümkün bir alternatif sunduğunu göstermektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/Reference

- Altun, Ahmet. “Arapça Öğretiminde Gramerin Yeri ve Bu Konuda Yapılan Kolaylaştırma Çabaları.” *Aydın Arapça Araştırmaları Dergisi* 6, no. 1 (2024): 31–56.
- “Anton Spitaler.” Erişim 19 Haziran 2025.
https://de.wikipedia.org/wiki/Anton_Spitaler.
- Cantarino, Vicente. *Syntax of Modern Arabic Prose*. Cilt I–III. Londra: Indiana University Press, 1974–1975.
- Dayf, Şevki. “Nahvin Kolaylaştırılması.” Çeviren Ali Bulut. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 7, no. 3 (2007): 203–221.
- “Descriptive Grammar.” ThoughtCo. Erişim 6 Temmuz 2025.
<https://www.thoughtco.com/what-is-descriptive-grammar-1690439>.
- el-Bukamî, Muhammad b. Suvâl b. Âyiş er-Râcihî. “Ârâu Muhammed Kâmil Hüseyin el-Luğaviyye fî Buhûsihi'l-Mecme'iyye: 'Arđ ve Nakd.” *Mecelletü Külliyyeti'l-Âdâb (Câmi'atü't-Tâif)*, no. 137 (Eylül–Ekim 2021): 91–136.
- el-Ğenâm, Me'mûn Süleymân Muhammed. “Vâki'u'n-nahvi'l-'Arabî fî dav'-i muhâvelâti tecdîdihî fi'l-'asri'l-ħadîs.” Doktora tezi, Câmi'atü'l-İmârâti'l-'Arabiyyeti'l-Müttehide, 2020.

- Enver, Trâd. “Mevkifu ‘Abdirrahman Eyyûb mine’d-dersi’n-nahvî: Dirâse nakdiyye tahlîliyye.” *Mecelletü Luğati’l-Kelâm* 6, no. 2 (2020): 47–60.
- Fevzî, Ahmed. “Alî el-Cârim ve Mustafâ Emîn ve i’ tizâzuhûmâ bi ta’lîmi’n-nahv.” *Lisânunâ: Jurnal Ilmu Bahasa Arab dan Pembelajarannya* 12, no. 2 (Temmuz–Aralık 2022): 158–168.
- Hüseyin, Muhammed Kâmil. *el-Lugâtü’l-‘Arabîyyetü’l-Mu‘âsıra*. Kahire: Hindâvî, 1976.
- Isaksson, Bo. “Towards a Corpus-Based Syntax of the Arabic Language: Review Article.” *Orientalia Suecana* 53 (2004): 165–185.
- Kartal, Erdoğan. “Bilişim-İletişim Teknolojileri ve Dil Öğretim Endüstrisi.” *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 18, no. 2 (2005): 383–389.
- Maral, Cüneyt. “Arap Gramerinin Kolaylaştırılması Bağlamında Yenilikçi Hareketleri ve Arapça Eğitimindeki Yeri.” *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi* 12, no. 3 (Ağustos 2020): 1027–1034.
- Muhammed, Tufayl. “Taysir el-Nahv ind Ibrahim Muştafâ (Kitâb İhyâ’ el-Nahv Anmudajan).” *Al-Baas el-Islami*. Erişim 2 Ağustos 2025. <https://albasulislami.com/تيسير-النحو-عند-ابراهيم-مصطفى-كتاب-إحي>.
- Mustafa, İbrâhîm. *İhyâu’n-Nahv*. Kahire: Müessesetü’l-Hindâvî, 2014.
- Ukeylî, Hasen Mindîl Hasen. “Teysîru’n-nahvi’l-arabî beyne’l-muhafaza ve’t-tecdîd (el-Üstâz Abbâs Hasen unâmüzen).” Erişim 2 Ağustos 2025. <https://majles.alukah.net/showthread.php?t=177081>.
- Useylân, Abdullah b. Abdurrahîm. “Vakfât ma’a cuhûdi’l-bâhisîn ve’d-dârisîn fî tecdîdi’n-nahv ve teysîrihi kadîmen ve hadîsen.” *Mecelletü mecma’i’l-luğati’l-arabiyye bi’l-Kâhira*, no. 142 (Kasım 2018): 19–33.
- “Üretici Dönüşümsel Dil Bilgisi ve Chomsky.” Erişim 4 Ağustos 2025. <https://simitcay.com/2021/09/30/uretici-donusumsel-dil-bilgisi/>.
- “Vicente Cantarino.” Erişim 4 Ekim 2025. <https://sppo.osu.edu/people/cantarino.1>.
- “Why Is Structuralist Linguistics Considered Outdated.” Erişim 6 Temmuz 2025. <https://www.quora.com/Why-is-structuralist-linguistics-considered-outdated>.
- Yasin, Ali Muhammed. “Amin el-Khuli (1895–1966) - Tajdid ad-Dars al-Balağî.” *COIS UoKerbala Blog*. Erişim 11 Eylül 2025. <https://cois.uokerbala.edu.iq/wp/blog/2020/06/11/أمين-الخولي-1895م-1966م-تجديد-الدرس-البلاغي>.